

Program badań przesiewowych słuchu

dla uczniów klas pierwszych szkół podstawowych
z województwa mazowieckiego w latach 2017–2019

Pod redakcją prof. dr. hab. n. med. dr. h.c. multi
Henryka Skarżyńskiego

Hearing screening program

for first grade students of primary schools from
the Mazovian Voivodeship in the years 2017–2019

Editor: prof. Henryk Skarżyński, M.D., Ph.D., Dr. h.c. multi

INSTYTUT FIZJOLOGII
I PATOLOGII SŁUCHU

Program badań przesiewowych słuchu

dla uczniów klas pierwszych szkół
podstawowych z województwa
mazowieckiego w latach 2017–2019

Pod redakcją prof. dr. hab. n. med. dr. h.c. multi Henryka Skarżyńskiego

Hearing screening program

for first grade students of primary
schools from the Mazovian Voivodeship
in the years 2017–2019

Editor: prof. Henryk Skarżyński, M.D., Ph.D., Dr. h.c. multi

Spis treści

6	Od redaktora
9	Wstęp. Mazowsze pierwszym regionem na świecie, w którym badaniami słuchu objęto całą populację dzieci rozpoczynających edukację szkolną
27	Założenia „Programu badań przesiewowych słuchu dla uczniów klas pierwszych szkół podstawowych z województwa mazowieckiego w roku szkolnym 2017/2018 i 2018/2019”
34	Podpisanie umów dotyczących badań przesiewowych w województwie mazowieckim pomiędzy Instytutem Fizjologii i Patologii Słuchu a Mazowiecką Jednostką Wdrażania Programów Unijnych – 20 lipca 2017 r.
39	Realizacja „Programu badań przesiewowych słuchu dla uczniów klas pierwszych szkół podstawowych z województwa mazowieckiego w roku szkolnym 2017/2018 i 2018/2019”
47	Spotkania informacyjno-edukacyjne dla rodziców
64	Badania przesiewowe słuchu: specjaliści IFPS opowiadają o pracy w mazowieckich szkołach
68	Pracownicy placówek oświatowych o badaniach przesiewowych słuchu i współpracy z rodzicami
80	Konferencja szkoleniowa dla personelu medycznego „Badania przesiewowe słuchu u dzieci w wieku wczesnoszkolnym – teoria i praktyka”
88	Specjaliści biorący udział w realizacji Programu
93	Upowszechnianie „Programu badań przesiewowych słuchu dla uczniów klas pierwszych szkół podstawowych z województwa mazowieckiego w roku szkolnym 2017/2018 i 2018/2019”

129	Podsumowanie i wnioski
138	Nieoczekiwane przypadki, czyli o wybranych problemach otorynolaryngologicznych napotkanych u dzieci podczas badań przesiewowych
147	Historia badań przesiewowych słuchu prowadzonych przez Instytut Fizjologii i Patologii Słuchu
155	Fotogaleria. Spotkania informacyjno-edukacyjne dla rodziców, opiekunów oraz pracowników oświaty
169	Fotogaleria. Badania przesiewowe słuchu w szkołach na Mazowszu

Table of Contents

210	Foreword
213	Introduction. Mazovia is the first region in the world whose nearly the entire population of first-grade pupils underwent hearing tests
231	Guidelines of the “Program of hearing screening tests for first-grade students in the Mazovian Voivodeship in the school years 2017/2018 and 2018/2019”
238	The signing of the contracts on screening tests in the Mazovian Voivodeship between the Institute of Physiology and Pathology of Hearing and the Mazovia Unit of EU Programmes Implementation – July 20, 2017
240	Implementation of “Program of hearing screening tests for first-grade students in the Mazovian Voivodeship in the school years 2017/2018 and 2018/2019”
242	Informational and educational meetings for parents
256	Hearing screening tests: IPPH specialists recollections from their work in the Mazovian schools
260	Educational institutions’ staff on hearing screening tests and cooperation with parents
272	Training Conference for medical personnel “Hearing screening in early school education – theory and practice”

- 279 Popularization of the “Program of hearing screening tests for first-grade students in the Mazovian Voivodeship in the school years 2017/2018 and 2018/2019”
- 301 **Summary and conclusions**
310 Unexpected cases: selected otolaryngological problems found during screening examinations in children
- 315 **History of hearing screening programs conducted by the Institute of Physiology and Pathology of Hearing**
- 155 **Photo gallery.** Informational and educational meetings for parents, caretakers and teaching staff
- 169 **Photo gallery.** Hearing screening in schools in Mazovia

Szanowni Państwo,

prawidłowe funkcjonowanie narządu słuchu jest warunkiem sprawnego komunikowania się i rozwoju współczesnego społeczeństwa informacyjnego. Tymczasem na różnego rodzaju zaburzenia słuchu cierpi ponad miliard ludzi na świecie. Odsetek pacjentów z niedosłuchem rośnie we wszystkich grupach wiekowych. Wczesne wykrycie ubytków słuchu, a następnie wdrożenie odpowiedniej, efektywnej terapii umożliwiają populacyjne badania przesiewowe. Badania takie powinny być przeprowadzane w poszczególnych grupach wiekowych – od noworodków do seniorów. Jednak szczególną grupą, którą należy objąć taką opieką, są dzieci rozpoczynające edukację szkolną.

Obecnie badaniami przesiewowymi słuchu objęte są noworodki. Powtórzenie badań słuchu w okresie wczesnoszkolnym jest niezbędne, w pierwszych latach życia ujawnia się bowiem wiele zaburzeń słuchu będących wynikiem infekcji, urazów głowy itp. Statystycznie w grupie noworodków wady słuchu występują zaledwie u 1–2 dzieci na tysiąc, natomiast w wieku szkolnym – jak wskazują wcześniejsze badania IFPS – rozmaite zaburzenia słuchu ma już ok. 20 proc. dzieci. Od urodzenia do 7.–8. roku życia następuje zatem stukrotny wzrost częstości występowania zaburzeń słuchu będących jedną z głównych przyczyn opóźnień w rozwoju, problemów z nauką i nabywaniem umiejętności językowych oraz z efektywnym komunikowaniem się w szkole i w domu. Im wcześniej zaburzenia te zostaną zdiagnozowane, tym szybciej można dobrać dziecku aparaty słuchowe i włączyć je do programu wczesnej interwencji. Według Instytutu Fizjologii i Patologii Słuchu wczesne wykrycie wad słuchu i zastosowanie odpowiedniego leczenia pozwala uzyskać zadawalające efekty w 92 proc. przypadków oraz blisko czterokrotnie obniżyć koszty leczenia w porównaniu z kosztami opóźnionej terapii.

Instytut Fizjologii i Patologii Słuchu od lat prowadzi szeroko zakrojone badania przesiewowe słuchu dzieci w wieku szkolnym. W ciągu ponad 20 lat objęliśmy nimi ponad 1 mln uczniów. We współpracy z KRUS-em przebadaliśmy wszystkie rozpoczynające naukę dzieci z gmin wiejskich, a we współpracy z władzami samorządowymi Warszawy – prawie 200 tys. uczniów klas I i VI szkół podstawowych. W czerwcu 2019 roku zakończyliśmy jeden z największych z dotychczasowych programów – „Program badań przesiewowych słuchu dla uczniów klas pierwszych szkół podstawowych z województwa mazowieckiego w roku szkolnym 2017/2018 i 2018/2019”, który zrealizowali-

śmy w ramach umów podpisanych z Mazowiecką Jednostką Wdrażania Projektów Unijnych i we współpracy z władzami samorządowymi, Kuratorium Oświaty w Warszawie, pracownikami szkół oraz lekarzami i pielęgniarkami podstawowej opieki zdrowotnej. Programem tym została objęta cała populacja dzieci rozpoczynających edukację szkolną w 37 powiatach i 4 miastach na prawach powiatu w województwie mazowieckim. Z dumą mogę powiedzieć, że Mazowsze to pierwszy region na świecie, w którym badaniami słuchu zostały objęte wszystkie dzieci klas pierwszych, które zgłoszono do Programu. Wyniki badań są zbieżne z tymi uzyskanymi we wcześniejszych latach – ok. 22 proc. badanych pierwszoklasistów (co piąte dziecko) ma jednostronne lub obustronne ubytki słuchu. Problemy te nie są najczęściej zauważane – prawie 80 proc. rodziców czy opiekunów nie zdawało sobie sprawy z tego, że ich dziecko ma ubytek słuchu. Świadomość rodziców, jak poważne mogą być konsekwencje nieleczonych zaburzeń słuchu u dzieci, jest wciąż niska, wynika z badań ankietowych i obserwacji naszych specjalistów.

Nie ulega wątpliwości, że badania przesiewowe słuchu w populacji dzieci rozpoczynających edukację szkolną powinny być kontynuowane. Dlatego równoległe z badaniami przesiewowymi słuchu prowadziliśmy w Światowym Centrum Słuchu IFPS konferencje szkoleniowe dla personelu medycznego POZ i personelu jednostek oświatowych, mające na celu zwiększenie umiejętności i kompetencji w zakresie wczesnego wykrywania deficytów słuchu u dzieci. Dzięki wiedzy przekazanej przez specjalistów z Instytutu Fizjologii i Patologii Słuchu personel medyczny i oświatowy będzie przygotowany merytorycznie do prowadzenia niezależnych badań przesiewowych słuchu w nadchodzących latach, np. przy wsparciu lokalnych samorządów.

Polska jest obecnie jednym z nielicznych krajów na świecie, w których badania przesiewowe realizuje się na tak szeroką skalę. Mam nadzieję, że zrealizowany przez nas pierwszy na świecie program badań przesiewowych słuchu, którym objęto całą populację dzieci rozpoczynających edukację szkolną, stanie się wzorem i inspiracją – podobne programy będą realizowane także w innych krajach, nie tylko tych należących do Unii Europejskiej. Wszystkie wdrożone przez nas programy badań przesiewowych słuchu aktywnie promujemy bowiem na czterech kontynentach – w Europie, Azji, Ameryce Południowej i Afryce.

Realizując i promując kolejne programy przesiewowe słuchu, wdrażamy do codziennej praktyki zapisy dokumentu przyjętego na posiedzeniu Rady UE ds. Zatrudnienia, Polityki Społecznej, Zdrowia i Spraw Konsumentckich pod nazwą „Konkluzje Rady z dnia 2 grudnia 2011 r. wczesne wykrywanie i leczenie zaburzeń komunikacyjnych u dzieci, z uwzględnieniem zastosowania narzędzi e-zdrowia i innowacyjnych rozwiązań” oraz „Europejskiego konsensusu naukowego w sprawie przesiewowych badań słuchu, wzroku i mowy u dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym” przyjętego na skutek naszej inicjatywy podczas polskiej prezydencji w Unii Europejskiej w 2011 r.

Henryk Słowiński

„Program badań przesiewowych słuchu dla uczniów klas pierwszych szkół podstawowych z województwa mazowieckiego w latach 2017–2019”

Pod redakcją prof. dr. hab. n. med. dr. h.c. multi Henryka Skarżyńskiego

Zespół redakcyjny: Jolanta Chyłkiewicz, Agnieszka Babicz, Sylwia Soćko, Weronika Świerniak

Korekta: Aleksandra Mankiewicz-Malinowska, Olga Wanatowska, Agnieszka Babicz

Współpraca: Weronika Gnich, Maria Gocel, Bartłomiej Król, Kinga Siwek, Anna Suska-Więch, Agata Szczygielska, Marcin Wojciechowski, Magdalena Zawisza-Ciupera

Projekt graficzny: Monika Miąskiewicz

Skład i przygotowanie do druku: Dorota Bielska, Monika Miąskiewicz

Zdjęcia: archiwum Instytutu Fizjologii i Patologii Słuchu, Monika Miąskiewicz, Maciej Nowicki
Rodzice/opiekunowie wyrazili zgodę na wykorzystanie wizerunku własnego i dzieci w materiałach informacyjno-promocyjnych i publikacjach Instytutu Fizjologii i Patologii Słuchu

Tłumaczenie: Biuro Tłumaczeń Medycznych „Meddea”, Olga Wanatowska, Aleksandra Bolimowska

Wydawca: Instytut Fizjologii i Patologii Słuchu
ul. M. Mochnackiego 10, 02-042 Warszawa

Druk i oprawa: Raphael Sp. z o.o.

ul. Wiosny Ludów 7 1, 02-495 Warszawa

© Instytut Fizjologii i Patologii Słuchu

ISBN 83-89087-50-2

MAZOWSZE. Pierwszy region na świecie, w którym badaniami przesiewowymi słuchu objęto prawie całą populację dzieci rozpoczynających edukację szkolną.

MAZOVIAN VOIVODESHIP. The first region in the world where hearing screening was performed in the whole population of children starting school education.

